

Ubalansert om Rorschach i Psykologtidsskriftet

Harald Janson

ph.d., psykolog, forsker ved Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge

Ellen Hartmann

professor emeritus (UiO), psykologspesialist

Marianne Opaas

ph.d., psykologspesialist, forsker ved Nasjonalt kompetansesenter om vold og traumatisk stress

Peder Nørbech

ph.d.-kandidat, psykologspesialist, sjefpsykolog, Barne- og familieetaten, Oslo kommune

Gudrun S. Tanum Håan

psykolog, tidligere leder i Testpolitisk utvalg

Kari Troland

psykologspesialist

I reportasjen «Evidens eller eminense for Rorschach» gjør Psykologtidsskriftet seg selv til talerør for usaklige og feilaktige påstander.

I oktobernummeret av Psykologtidsskriftet betoner sjefredaktør Katharine Cecilie Williams tidsskriftets ambisjon om klart å skille mellom meninger og fakta, og ønsket om å være en åpen og balansert debattarena. Det er prisverdige idealer, ikke minst i disse tider med debattpolarisering og alternative virkeligheter.

Mener redaktøren at tidsskriftet lever opp til de samme idealene i sin egen journalistikk? I samme nummer intervjuer journalist Øystein Helmikstøl blant andre psykologene Rolf Marvin Bøe Lindgren og Kjetil Fjell. De er ikke begeistret for Rorschach-metoden. Journalisten formidler det som blir sagt, tilsynelatende uten å stille kritiske motspørsmål eller utøve kildekritikk. Han gjør dermed tidsskriftet til talerør for flere usaklige og feilaktige påstander, som alt i alt forsterker Grønnerøds (2021) observasjon at ellers oppegående fagfolk mister gangsynet i møte med Rorschach-metoden.

Grunnløs påstand

Påstandene hadde vært lett å identifisere som meninger dersom de ble fremført som debattinnlegg, men i en reportasje blir det langt mer uklart om de er ment å leses som nyheter, fakta eller meninger. Vi spør om det er et godt journalistisk prosjekt å oppkonstruere motsetninger innenfor eget fagmiljø ved aktivt å søke etter og ukritisk gi rom for usaklige og polariserende påstander, og bruker denne anledningen til å korrigere de viktigste av disse.

Påstanden om at de som bruker Rorschach-metoden, ikke forholder seg til alminnelig anerkjente vitenskapelige begreper, er grunnløs.

Påstanden om at de som bruker Rorschach-metoden, ikke forholder seg til alminnelig anerkjente vitenskapelige begreper, er grunnløs. Rorschach-forskning og bruk av Rorschach-funn i for eksempel utredninger er underkastet samme metode- og rapporteringskrav som annen metodikk. Testprosedyre og koding er fullstendig og transparent beskrevet i manualer. Den sentrale evidensen for validiteten til Rorschach-variabler består av empiriske undersøkelser om samsvar mellom variabler og kriterier publisert i vitenskapelige tidsskrifter.

Mistenkeligjøring

En av de intervjuede mener at en kan se bort fra forskeren Joni Mihuras publikasjoner, fordi hun skulle ha økonomiske interesser i Rorschach-metoden. Opphavspersoner til test og testmaterieell har et eierskap til sine verk som er beskyttet i åndsverkslov og opphavsrett, og som vårt fag ønsker å slå vakt om (Helmikstøl, 2021). Opphavspersonene forventes samtidig å forske på metodene og formidle kunnskap om dem.

Vi antar for eksempel at Costa og McCrae, opphavsmennene til NEO-PI, mottar royalti, men stoler likevel på at de er vitenskapelig redelige som forskere når de fortsetter å publisere funn relatert til den samme testen. Det kan ikke gjelde andre vurderingskriterier for redeligheten til opphavspersoner til et Rorschach-system. Mihuras største bidrag til Rorschach-litteraturen er en omfattende metaanalyse som er detaljert, transparent og etterprøvbart rapportert i APA-flaggskipet *Psychological Bulletin* etter en eksepsjonelt inngående fagfellevurderingsprosess (Mihura et al., 2013). Resultatene står seg etter inngående gransking i en hard og åpen debatt (Wood et al., 2015; Mihura et al., 2015). Blankt å avfeie slike funn ved å insinuere vitenskapelig uredelighet motivert av økonomiske interesser er et overtramp som ikke hører hjemme i en balansert fremstilling i et fagtidsskrift.

Selektiv og overfladisk

En av psykologene viser til «all forskning jeg har lest». Her hadde det vært betimelig med noen følgespørsmål fra journalisten om hva vedkommende egentlig hadde lest. En annen kilde hevder bombastisk et feilaktig standpunkt ut fra å ha feillett kun abstract av en artikkel, noe journalisten lett kunne ha konstatert, men lar bli stående.

«What's wrong with the Rorschach» (Wood et al., 2011) blir sitert av en kilde, uten å ta med at Wood og medarbeidere i debatten som fulgte etter Mihuras metaanalyse, gikk tilbake på sin kritikk og erkjente at Rorschach-variabler er reliable og valide til bestemte formål (Wood et al., 2015). Også på dette punktet hadde journalisten kunnet balansere fremstillingen ved å utøve kildekritikk.

Perseptuell og teorinøytral

Journalisten har lest på Wikipedia at Hermann Rorschach skulle ha vært freudiansk, og kaller det en strid blant fagfolk når noen opplyser at det er en lite treffende beskrivelse. En kilde påstår videre at en må ha kjennskap til psykoanalytisk tenkning for å kritisere en Rorschach-utredning. Oppgaven i Rorschach-testen er perseptuell og teorinøytral. Metoden har blitt brukt og forstått ut fra blant annet kognitivt, nevropsykologisk, trekk-psykologisk, jeg-psykologisk, atferdspsykologisk, interpersonlig, og psykoanalytisk perspektiv, og i økende grad med hjelp av stadig bedre dokumenterte kvantitative skåringssystemer. De Rorschach-systemene som brukes i dag, inkluderer kodingskategorier og

samlevariabler som har røtter fra flere av perspektivene, og er ikke koblet opp mot en bestemt metateori.

Påstanden om at Rorschach brukes av noen entusiaster som har et for intimt forhold til testen, er ikke faktabasert. Vi kjenner ikke til noen relevante undersøkelser som viser bredden av kompetansen til brukere av ulike psykologiske testmetoder i Norge. Men vi selv, og andre forskere og klinikere vi kjenner til som bruker Rorschach, har kompetanse på og bruker et bredt utvalg psykologiske test- og utredningsmetoder.

Referanser

- Grønnerød, C. (2021). Hvorfor mister fagfolk gangsynet i møte med Rorschach-metoden? *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 58(9), 746 - 751. <https://psykologtidsskriftet.no/fagessay/2021/09/hvorfor-mister-fagfolk-...>
- Helmikstøl, Ø. (2021). Testfelt uten styring. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 58(1), 6 - 13. <https://psykologtidsskriftet.no/nyheter/2021/01/testfelt-uten-styring>
- Mihura, J. L., Meyer, G. J., Dumitrascu, N., & Bombel, G. (2013). The validity of individual Rorschach variables: Systematic reviews and meta-analyses of the comprehensive system. *Psychological Bulletin*, 139(3), 548–605. <https://doi.org/10.1037/a0029406>
- Mihura, J. L., Meyer, G. J., Bombel, G., & Dumitrascu, N. (2015). Standards, accuracy, and questions of bias in Rorschach meta-analyses: Reply to Wood, Garb, Nezworski, Lilienfeld, and Duke (2015). *Psychological Bulletin*, 141(1), 250–260. <https://doi.org/10.1037/a0038445>
- Wood, J. M., Nezworski, M. T., Lilienfeld, S. O., Duke, M. C., & Garb, H. N. (2011). What's wrong with the Rorschach? Science confronts the controversial inkblot test. *Jossey-Bass*.
- Wood, J. M., Garb, H. N., Nezworski, M. T., Lilienfeld, S. O., & Duke, M. C. (2015). A second look at the validity of widely used Rorschach indices: Comment on Mihura, Meyer, Dumitrascu, and Bombel (2013). *Psychological Bulletin*, 141(1), 236–249. <https://doi.org/10.1037/a0036005>